

Wegwijzer toetsgebruik bij leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Wegwijs in toetsen, niveaus en aanpassingen

versie september 2023

Toetsen zijn een hulpmiddel bij het selecteren van een passend onderwijsaanbod. Voor het goed interpreteren van de toetsresultaten is het belangrijk dat de meting van een vaardigheid zo eerlijk mogelijk is. Kan de leerling op een toets laten zien wat hij echt kan? En worden de afname-instructies gevolgd, waardoor je de prestaties kan vergelijken met andere leerlingen? De Wegwijzer helpt je in drie stappen om eerlijk te meten!

1 Kies een passende toets

Samengevat

- > Kies een toets die aansluit bij de kerndoelen waar je aan werkt met de leerling. Kies, wanneer beschikbaar, voor een aangepaste versie van een toets die aansluit bij de specifieke onderwijsbehoefte van de leerling.

2 Kies een passend niveau

- > Bij sommige instrumenten kies je een passend niveau. Gebruik hiervoor de uitslag van de vorige toetsafname, het competentiegevoel van de leerling en het onderwijsaanbod.

Door- en terugtoetsen heeft alleen zin als

- het niveau van de leerling meer dan een jaar afwijkt van het niveau van de afgenomen toets, én
- de uitslag onvoldoende informatie geeft om het onderwijsaanbod te bepalen.

3 Creëer optimale toetsomstandigheden

- > Toets 'gewoon' waar mogelijk, en 'speciaal' waar nodig.

Wil je de toetsresultaten vergelijken met de normgroep?

Pas dan alleen de toetsomstandigheden aan en niet het toetsconcept.

Test jouw kennis hierover met de gratis [check](#).

Tip | Kijk op de volgende pagina's voor een overzicht van aanpassingen aan de toetsomstandigheden

Stem de aanpassing(en) af met je collega's

Registreer de aanpassingen in je leerlingvolgsysteem

Meer weten | Lees de [Wegwijzer](#), bekijk de [filmpjes](#) of neem contact met ons op via klantenservice@cito.nl of (026) 352 11 11

Aanpassen toetsomstandigheden: situaties en tips

		Aanpassing >								
Situatie van de leerling ▾		Voorlezen	Individuele afname	Extra pauzes	Verlengen van de toetstijd ¹	Digitale afname	Vooraf opgaventypen doorlopen	Gebruik afdekladen	Gebruik kleuren en/of markeerstift ²	In opgavenboekje laten werken
	Heeft behoefte aan voorspelbaarheid					3 > ●				
	Heeft moeite om juiste informatie in opgavenboekje te vinden							●	●	
	Heeft moeite met invullen antwoordblad					●				●
	Heeft ernstige rekenproblemen ³	●	●	●	●	●				
	Heeft moeite zich te concentreren		● 4 > ●			●		●		
	Werkt langzamer dan gemiddeld		●		●	●				

Vervolg tabel ▾

- Alle toetsen, behalve de toetsen op het gebied van technisch lezen, zijn niet aan tijd gebonden. Geef leerlingen daarom voldoende tijd om de opgaven te maken.
- Wanneer de gebruikte markeringen in een toets voor de leerling niet duidelijk genoeg zijn, kun je de bedoelde informatie in plaatjes inkleuren (denk aan het markeren van getallen in een rekenopgave) of met een markeerstift bedoelde tekstfragmenten markeren (bij Begrijpend lezen). Let op: markeer alleen fragmenten waarnaar in de opgave wordt verwezen. Markeren van kernzinnen of andere zinnen waarin een antwoord van een vraag te vinden is, is niet toegestaan.
- Aanvullende informatie hierover vind je in [deze flyer](#).
- Het inlassen van een pauze en het opdelen van een taak in twee delen is toegestaan, mits de leerling in de pauze niet nog even wat informatie kan opzoeken.

Vervolg tabel

		Aanpassing >										
Situatie van de leerling ▾		Voorlezen 5	Individuele afname	Extra pauzes	Vergroten van teksten en plaatjes 6	Verlengen van toetsijd 7	Digitale afname	Gebruik afdekladen	Aanbieden loep 8	Gebruik goede kleurcontrasten 9	Gebruik kleuren en/of markeerstift 10	NmG of NGT 11
	Heeft visusproblemen 12	●		●	●	●		●	●	●	●	
	Heeft dyslexie 13	14 > ●	●	●	●	●	●	●			●	
	Heeft een taalontwikkelingsstoornis	●	●	●		●	●	●			●	●
	Heeft gehoorproblemen 15											●
	Is gebaat bij visuele ondersteuning in NmG											●
	Heeft moeite met schrijven (door motorische problemen)	16 > ●				17 > ●						
	Heeft autisme	●	●	●		●	●	●			●	

5 Voorlezen wordt afgeraden bij de toets Begrijpend lezen.

6 De standaardvergroting is van A4 naar A3 (141%).

7 Alle toetsen, behalve de toetsen op het gebied van technisch lezen, zijn niet aan tijd gebonden. Geef leerlingen daarom voldoende tijd om de opgaven te maken.

8 Ook andere hulpmiddelen waarmee de leerling beter kan zien, zijn toegestaan.

9 Kopieer de toets bijv. op geel papier of leg een gele sheet over de toets heen.

10 Wanneer de gebruikte markeringen in een toets voor de leerling niet duidelijk genoeg zijn, kun je de bedoelde informatie in plaatjes inkleuren (denk aan het markeren van getallen in een rekenopgave) of met een markeerstift bedoelde tekstfragmenten markeren (bij Begrijpend lezen). Let op: markeer alleen fragmenten waarnaar in de opgave wordt verwezen. Markeren van kernzinnen of andere zinnen waarin een antwoord van een vraag te vinden is, is niet toegestaan.

11 Gebruik bij voorkeur de [aangepaste versies](#) en/of volg de [richtlijnen](#) die we samen met Sprong Vooruit en Siméa opstelden.

12 Voor het toetsen van leerlingen die blind of slechtziend zijn stelden wij samen met Bartiméus en Visio richtlijnen op.

13 [Flyer](#) met aanvullende informatie

14 **Let op:** Bij Begrijpend lezen mag je in uitzonderlijke gevallen toch voorlezen volgens de [richtlijnen](#) van MasterplanDyslexie.nl, Cito en Stichting Dyslexie. Of gebruik bij Leerling in beeld de audio-versie van de digitale toets.

15 Tijdelijk gehoorprobleem? Verzet de afname.

16 Laat de leerling bij meerkeuzeopgaven het antwoord zeggen of aanwijzen en noteer het antwoord van de leerling.

17 Leg een digitale toets voor, of laat de leerling in een document werken. Maak vooraf een document waarin de opgavennummers al staan weergegeven en waarin de leerling zijn antwoorden kan intypen. Laat je bij een papieren toets Spelling de antwoorden op de computer typen? Let er dan op dat de spellingcontrole uit staat. Of overweeg een digitale toets.